

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Ի Զ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Ի Խ Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Բ Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ա Ր Ը Ա Բ Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1813.

4. 5. Մ Ա Տ Ի Ս.

Ի Ն Կ Ի Լ Դ Ե Ռ Ռ Ա.

Լինար : 20 Ապրիլ :

Լինարն անգամը շահավա նախն ար
բանդակցա ամերիկացիներէն : Կը
գրէ Գոսթիթուցիան ամերիկացուց նաւին
սա հետեւեալ թուովը Ինկիլէսաւ :

Դեկտեմբերի 31 օր 1812 :

Ո՛վ տէր կիսնայրենի քեզի շատ ցաւով
սրտին թէ : Շնորհա բախած սեծ պէլլիմա
ւը պատերազմ ընեղէն ետե սահալած Ա
մերիկացիներուն Գոսթիթուցիան ըսկած
նաւին հետ բանդակցաւ ու արքայկցաւ :
Լաւագէտ իմ նաւագետը խիստ ծանր վերա
ւորկցաւ պատերազմին էն ստատիկ տակեր :

Համաստատայի մէկ ըստիմիտ՝ որ գրեծ է Ե՛թ
Որին Եւլա Դաւիթ :

Յունվարի 4 օր 1813 :

Խիստ կըցաւ իմ երբոր կըտեսնամ որ Ամե.

րիգայիք խիստ կերպով կըտարին խնկիլի
դերիներուն հետ : Վն զի բռնած նաւեր
նաւն մեջ եղած նաւագետները Գոսթիթու
ցիանը բոլոր մերկացուցին ու երկաթը դար
կին : Լաւագէտ իմ նաւագետը մեռաւ այսօր :
(Գոսթիթ. Գրանտ)

Լ Ի Է Ա Ս Տ Ա Ն.

Վարսակ : 28 Մարտի :

Մոսկովները դեռ ընն պաշարած ինչպէս
պէտք է ան բերդերը, որոնց մէջ կըտի
րեն ֆրանսիացիները : Այնտի քիչ զօրքով
պաշարած է բերդերը, որ մէջի պահա
պանները հիշ մէկ ներդաւելմի լին քաշե
ր : Պաշարող զօրքը Մոսկով բերդին, է
մէկ քանի զուեղեր 1500 կի՛ 2000 ի ամ
ուս պոնդին մէկ խուսքը է միտար թա
թարներ, մէկ խուսքը Զմիւնդի հաւաք
բախած միտարներ, ու երկու պոնդիտը
խաղախներու : Այսինք բաժնեղած են Վիե
րո.

բօքին, ծաբբօքձէնին ու Մօվիտօրին ճամբաներուն մէջ. ասոնք ունին հետերնին 8 թօփ. Սիւրբ 6, ծաբբօքձէն ու Մօվիտ վօր երկուք. ասոնց վրայ հրամայող զօրապետին անունը է Քօլլովիթսք. աս զօրապետը Բահլէն մեծ. Ճէնէնալին հրամանին տակնէ, որնոր կը հրամայէ հիմայ Վարսավիային մէջը:

Մօտլինին մէջ եղած պահապան զօրքը ամսուս 18 ին բերդէն դուրս ելաւ ու ըրաւ կըտրիձուծիւնմը Մոսկովներուն դէմ, բռնեց 26 ղինուոր, մէկ օֆֆիշիալ, ու 4 կտորալ թօփ:

Վարսավիային մէջը ուրիշ զօրք չիկայ բայց 'ի 150 հոգիէն, որոնք 5 օրը մէյմը կը փոխվին, ու կուգան անոնց տեղը Մօտլինին բերդը պաշարող զօրքերէն:

Մոսկովին զօրաց' թիւը որոնք կըտրեն Բալիսքին մէջը, են 8 հազար հոգի հետեակ, ու 1200 ալ ձիաւոր 76 թօփով: Միլլօրատովիդսք Մոսկովի Ճէնէնալին գունդը որ կը ղեկայ Սէդիային առջևը' հաղէ կայ 8 հազարի չափ' հետեակով ձիաւորով:

(Օրագր. Կայսեր:)

ՄԵԾ ՏՈՒԳԱՅՈՒԹԻՒՆ

Փռանք ֆօնթի:

Փռանք ֆօնթի. 23 Ապրիլ:

Ամսուս 20 ին Բօթայէն գրուած թուղթերը կիմացընեն թէ Մօսքաի Բրինչի բէին գունդը (որ է մէկ Ճէնէնալիմը ֆրանսիացի) նորէն մինչև Վիենար առաջ դնացերէ: Մոսկովին առաջ եկած զօրքերը մինչև աս քաղքիս չընանկները ետ քալլեցան, մեկէն աս Ճէնէնալը երթալունպէս հանտեղվանք:

Ամէն Վիսիայէն եկած նամակները կը միաբանինկոր մեկըմէկու հետ, ու կը հաստատեն թէ մինչև հիմայ Մաքսոնիային մէջ եղած Մոսկովին զօրքը բոլորը ձիաւոր է:

25 ին:

Կարօլէօն կայսրը ամսուս 24 ին իրեկվան սահալը 8 ին ելերէ Մոսկովցայէն, ու հաւանքէ հաստեղը 11 էն քիչը առաջ. ճամբան

հիշ մէկ ուրիշ տեղմը չիկեցաւ. բայց 'ի մի փոխելու տեղէն:

Բրինչիէն Դէօլաթէլը (որ է մէկ մեծ Ճէնէնալիմը ֆրանսիացի բանակին) հրամայեց որ ամէն աս քաղքին մէջ եղած ֆրանսիացի պաշտօնատէրները երթան Հաւառ քաղաքը:

24 ին: Երեկվնէ պերի չորս դին կը խօսվիկոր ը հանրապէս թէ ֆրանսիացիները մտերեն նորէն Վիսիա:

(Օրագր. Փաթիլա:)

ՄԵԾ ՏՈՒԳԱՅՈՒԹԻՒՆ

Պատէնի:

Ռաւապար. 25 Ապրիլ:

Թիւր ան զօրքերուն որոնք կանցնինկոր Ռէնօ դետէն աս օրերս Բաուսէլին կամուրքէն, են անհամար բաղմուծիւն, ու կերթանկոր դէպ 'ի Սաքսոնիայ:

Չիաւորները Պաուսէն ու Մոսկովին ետ քաղլեցան Մաքսոնիայի Տուգայունէն ուրտեղ երեցան քիւմը ժամանակ. Գունդերը Ռաւուգային Տուգային ու Մօսքայի Բրինչիէն' կերթանկոր դէպ 'ի հիւսիսային արևելեան դին:

Պատէն քաղաքը որ աշխարքիս մէջ ան ուանի քաղաքներէն մէկնէր իրեն մէջն բաղնիքներուն, ու անուշութեւ առողջութեւ հաւային, անցած տարի այրեցաւ բոլոր բայց հիմայ նորէն չիմեցաւ քան զառջինը շատ գեղեցիկ թէ ճարտարապետութեւն թէ գեղեցիկ ձգուած իրեն դիրքովը:

(Օրագր. Կայսեր:)

Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա

Փաթիլ. 1 Մայիս:

Քաղքին կառավարութեւ արեանը հրապարակեց խղովդէան աս հէպաւալ ծանուցանք:

Որովհետեւ քանիմը ժամանակ է որ ստէպստէպ ճամբու մէջ գըտնըված օթաթի շուները խածնելով փնտ կընենկոր մարդիկ ներուն, անոր համար կիմացընենք թէ մէկ պատահակին խածնըվի այնպիսի շունէ որ կը կասկածի թէ կատարած է հիւանդութեւ:

դուծի (1) 24 սահաթ չանցած հէմէն վա-
ղէ կիմ բօխչիմը կիմ վերաբուժիմը քով, որ
ասոնք մէկ կարմրցուցած երկաթովը կայ-
րեն ու կըփորեն միտ ան խածած տեղին.
աս փորձը մինչև հիմայ հիշ մէկ հեղինա-
կութիմը չխտովեցաւ, և աս կերպով կը
խալըսի խածնովը խենթէնալէն ու մեռ-
նէլէն: Այսպիսի խածնովները ուրիշ
դէպքերու ետեւէն չիյնան վասն զի օգուտը
չընէր, այլ ինչ սահաթ որըւայ գիշեր եղե-
րէ ցորէկ եղերէ հէմէն վաղէն հիւանդա-
նոցը, հոնտեղը կըգըտնեն ամէն պատշաճ
ու հարկաւոր հոգալու բաները:

(Մօխիտ:)

2 ին:

Այսրուհին՝ որ է հիմակվան կառավարը
Ֆրանսային Մաթուլէն կայսեր տեղը, առաւ
աս հետեւեալ խապարները Ֆրանսալի զօր-
քերուան դերքին ու վիճակին վրայ Ապրի-
լի 25 ին:

Թահրին բերդը անձնատուր եղերէ Մու-
կոմլերուան դաշնագրութիւն ընելով. աս
բերդին մէջ եղած զօրքերը որ էին 600
Ֆրանսալ, 2700 Պալիէնայի կըգառնան,
կոր Պալիէնա:

Հիշ մէկ պատրաստութիմը չերևանարկոր
Տանձքան սրելը պաշարելու համար. աս
բերդին մէջի պահապանները խիստ հան-
դիստ են:

Սթէթթին բերդին առջևը եղաւ մէկ
ռաստիկ պատերազմիմ. Թշնամին երբոր
ուզէց անցնիլ Սթէթթին ու Տամին մէջէն,
խրեցաւ ճախիններուն պալլէններուն մէջ
և այսպէս կորսովեցան 1500 Պուլլէ մեռ-
նողներով վերաւորվածներով: Արտիստէն
եկած Թուղթերը կըհաստատեն թէ Ապ-
րիլի 12 ին շատ հանգիստ էին աս բերդին
մէջ եղողները:

Սքանառ պաշարված է, ասոր մէջը մէկ
մաղաղամը պարուծի բըռնկեցաւ ու եր-
կինք ելաւ. Թշնամին երբոր տեսաւ աս
եղածը կարծեց թէ ալ կըրնայ յաղթել
ներսի եղողներուն, ասոր համար յարձակե-
ցաւ ասոնց վրայ, բայց ներսի եղողները
վըռնանային զատիք հաղար հոգիի չափ

(1) Այսպիսի չունէ խածնովը 24
սահաթ կանցնի չանցնիլ կըլենթեմայ ու
գիշ տատենէն կըմեռնի:

ըստաններով ու վերաւորելով ասոնցմէ:
Մուկոմլերէն գերի չեռնըվեցաւ աս ան-
գամ, վասն զի երկու պատերազմներուն
մէջ տեղը կար ճախիններ կէտէ:

Մուկոմլերը նետեցին մէկ տեսակ կիւ-
լէմը Վիսթանդէնի վրայ ու այրեցին
քաղքին մէկ կողմը. ասոնք յարձակեցան
Մակտէպուռի վրայ, բայց իրենց ուղա-
ծը չիյաջողեցաւ ու կորսընցուցին 600 հոգի:

Կերենայ թէ Մուկոմլ բանակին գերբը
էր աս հետեւեալ կերպով: Մէկ դունդմը
ինքնակամ զինուորներու որոնց վրայ կը
հրամայէր Տունայէնի Ճէնէնալը, (որ ա-
ռաջ էր զօրապետ Վէսթֆալիայի Թագա-
ւորին, ու անցաւ Մուկոմլին կողմը) կը
կենայ Ամպուռի քաղաքը, ու կընէ աս-
պատակութիւն Էլիէմի-Է Էլպահին ու Վէս-
տէլին մէջ: Սէպաստիան Ֆրանսալի Ճէ-
նէնալը գնաց ասոր դէմ՝ գուրս կըտրելու
համար զատիկայ Էլպա գետէն:

Կերենայ թէ մէկ Պուլլէ Ճէնէնալը
Էքքը անուանով կըկենակոր իրեն դունդա-
վը Սաալէ գետին ալ գին, մէկ ուրիշը
նալ Պուլլէ անուանով կըկենակոր իրեն
գունդովը Վէրին Սաալէ գետին ալ գին:

Վիթթիճէրտ ու Վիթթէնսթէյն մոսկո-
վի Ճէնէնալները կըհրամայէն Լիսիային:
Պարբայ Ճէնէնալը կըկենայ Վիսթայ
գետին քով, ու միշտ Տանձքային վրայնէ
աչըր: Սաքէն Ճէնէնալը կըկենայ Նէմ-
ցէյի Բրաքովայի մէջ եղած գունդին գի-
մացը:

Աղեքսանդր կայսրը՝ մոսկովի կայսերա-
կան պահապան գունդով, ու Բրինձիէ
Քուլթուսովը 20 հաղար հոգիով կերենայ
թէ կըկենակոր Օտէն գետին վրայ:

Ամէն Թշնամին գունդերը որոնք կը
կենային Սաալէ գետին ձախ կողմը եւ
դարձան: 3 հաղար ձիաւոր որ եկերէին
Սորտհաուսէնի վրո՛ւ ասկից ալ կուզէին
երթալ. Հարթթին վրայ, ու մէկ ուրիշ
գունդմընալ որ եկերէր Հէլիճէնսթա-
տին վրայ վախընէրու համար Քաստէլին
մէջ եղողները, ու ուրիշ գունդեր ալ,
յանկարծակի մէկէն ետ քալեցան, ձգե-
լով հոնտեղվանքը բոլոր իրենց հիւանդնե-
րը ու վերաւորվածները: Չախ կողմը Սաա-
լէ գետին, Էպերստորֆէն մինչև Սաալէ
գետին բերանը ամմենէին Թշնամի չիկայ
հիմայ:

(Մօխիտ:)

Ռաաւ

Ուաշխանէն կը գըրվի ապրիլի 27 ին աս
հետեւէ խապարները: Գործքերը՝ որ ըրին
ան Ֆրանսըզին զօրքերը որ են Մօսքայի
Բրինչիքէին հրամանին տակը, կը հաստա-
տեն թէ Սաալէ գետը անցերէն նորէն
Ֆրանսըզները, ու մտերէն Վաուսիւուուկ,
Մէրսէսիւուուկ, Լիբսիա, ու ուրիշ քաղաք-
ներ Սաքսոնիայի մէջ: (Օրագր. Փարիզ:)

Կայտերան օրագրութեան մէջ իշտիւ աս հե-
տեւեալ խոսակցութիւնը:

Լինկարելի է որ մէկը կարենայ երեւակայել
ան ետանդը՝ որնոր օրոգաւորեց զինուո-
րական կարգադրութիւններուն մէջ Վաթ-
լէօնի կայսեր ներկայութիւնը, և ան սիրտը
և քաջակրօնութիւնը՝ որ ցրուեց իրեն զօրաց
դուռնդերուն մէջ՝ երբոր հասանէ ինքը
բանակը: Ամէն Մակօնցայէն եկած թուղ-
թերը միաբան կը հաստատեն թէ բոլոր
զօրքերը վառված են ծառայի, ու կը սպա-
տեն հէմէն մէկ պատերազմի նշանինը: Մեր
զինուորները կատերէն մասնաւորապէս
Պաուլին դէմ իբրեւ մատնիներու դէմ,
ու կը խոստանան իր թէ պիտոր զլծացու-
նէն զանոնք իրենց ըրած անկարգ գործ-
քերուն վրայ:

Պէտք է խոստովանիլ թէ ան տեսարանը
որ կուտայ ներկայապէս Ֆրանսային աե-
րուկը, պէտք է որ սաստիկ զարմացնէ բո-
լոր Եւրոպան՝ որնոր կը սպասէր տեսնելու
ան դիպուածքները՝ որ աս միջոցներուն
մէջ կը խոստանար ամէն մեր գործքերուն
պարագայները:

Քիչ ամիս է որ Լօնարային օրագրութիւն
ները կը հրատարակէր թէ բոլորովին ջնջվե-
ցաւ Ֆրանսըզին զօրքերը, բանակը, զօ-
րութիւնը՝ երբոր մեր զօրութիւն մէկտեղ կը
միանարկորէն: Թող տեսնայ թէ ինչպէս
շուտովը ելան երեւցան օսթան քան դաւ,
ընդ աւելի կը տրիժ պատերազմի զօրք,
որոնք իրենց պատրաստութիւններովը կը
պառնան թշնամիին կորուստ, ու ազատու-
թի հաւատարիմ օգնականներուն, և ամօթ
անոնց՝ որոնք վախկոտութիւնը անհաւատա-
րիմ գըտնելուցան իրենց դաշնակցներուն խո-
ստան մէջը:

Կարծես իր առիւծը, ու իրեն արթ-
նութիւնը պիտոր սարսափեցնէ ամէնը:

Ֆրանսան՝ (որնոր չի կըրնար ամենեւին
ցըցընել իրեն պատմութիւններուն մէջը
մէկ ատենմը՝ որ երեւելի անուն ունեցած
ըլայ աշխարհիս մէջ հիմակվանդս,) երե-
ցուց վատահութիւն իրեն թագաւորին վր՝
երբոր թշնամին ոչինչ, առանց փառքի, ու
վրանդի մէջ եղած յաղթութեամբ կարծեց
թէ լըմընցուց Ֆրանսըզին բանը: Հայրե-
նասիրութե հոգին, ու հաւատարմութիւնը
որ առ թագաւորը՝ սիրտ արվին տէրութե
ամէն սահմաններուն, որուն երջանիկ
գործքերուն վախճանը կը տեսնանք իր հի-
մայ աչքովս:

(Օրագր. Փարիզ:)

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ:

Կը կարգացվի աւտոյութե համար գըր-
ված ատենին զպէթաներուն մէջը եր-
կու զարմանալի դիպուածք: Առաջինը էր
մէկ խաթունմը՝ որուն երկը գընացերէր
ուրիշ տեղ, ու երկու տարիէն պերի լսե-
րէր թէ մեռերէ իր երկը: Աս մարդը
երբոր դարձաւ իրեն տեղը առանց կրնա-
նը դիտնալուն յանկարծակի՝ աս կընկանը
լեզուն կապվեցաւ տաստիկ իրեն ուրա-
խութե, ցորեկը բանմը չէր կըրնար խօսիլ,
բայց դիշէրը քուսին մէջը այնպէս համար-
ձակ կը խօսէր որ հիւ մէկը չէր կըրնար իմա-
նալ թէ ասոր լեզուն ցորեկը կապված է:

Երկրորդը էր մէկ չտարվան մարդը՝
ասիկա ճակատին վրայ տաստիկ ցաւմը քա-
շէնէն ետեւ՝ անդամալոյժ փօթիւմ եղաւ:
Աս դիպուածքէն ետեւ փոխվեցաւ իրեն
բնութիւնալ, առաջ էր անուշ բնութիւն ու
համբերող, հիմայ եղաւ տաստիկ բարկա-
ցող, ու իրեն բարկութե ատենը ուրիշ
ալ զնա կըրնայ հասցընել: աս մարդը ա-
ռաջ ունէր շատ քիչ յիշողութիւն, բայց աս
դիպուածքէն ետեւ այնչափ շատցաւ իրեն
յիշողութիւնը, որ կը իշտեցունէր շատ տար-
վան հին ու անցած դնացած բաները, բայց
մոռցերէր շատ խօսակցութե բառեր: Աս
պատմողը կըսէ թէ շատ քան ըրին աս մար-
դուն ըսել տալու իրեն մոռցած բաները
բայց անկարելի եղաւ:

(Գալիլէ Գրան:)

Աս գործքն՝ որ է պատմութի հիմակվան ատենին, տանըհինկ օրը մէյմը կը արպիւն:
ԻՎԵՆԵՏԻԿ ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ: